DREPT

GARANŢIILE DE ASIGURARE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CADRUL ACTIVITĂŢII SPECIALE DE INVESTIGAŢII

Teofilia BELEUȚA

CZU: 342.7:343.132 teo.beleuta1@gmail.com

The general purpose of this paper is to research the institution of special investigative activity. The main objective is to analyze the grounds and conditions underlying the disposition of the special investigative activity, as well as the mechanism for guaranteeing human rights. the ordering of special investigative measures must be in strict accordance with the law, necessary in a democratic society and proportionate to legal requirements.

Drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei nu trebuie să aibă un titlu declarativ, acestea trebuie să fie prevăzute de lege și să fie respectate cu bună credință pentru a putea fi evitate oricare abuzuri arbitrare din partea organelor statului. Chiar dacă fenomenul criminalității nu poate fi contracarat în mod absolut, statul dispune de pîrghii legale și eficiente, care în ansamblu contribuie esențial la prevenirea unor fapte penale și/sau deconspirarea acestora la etape incipiente.

În acest context se remarcă activitatea specială de investigații, care este o activitate cu caracter secret și/sau public, efectuată de către autoritățile publice competente, cu sau fără utilizarea mijloacelor tehnice speciale, în scopul colectării informațiilor necesare pentru prevenirea criminalității, al asigurării ordinii publice și siguranței în locurile de detenție [1]. Specificul acestei activități este că, pe de o parte se asigură protecția valorilor și relațiilor sociale de atentatele criminale, iar pe de altă parte prin dispunerea măsurilor speciale de investigații se pot leza drepturile și libertățile persoanelor în privința cărora sunt dispuse aceste măsuri. Asigurarea dreptului care este ocrotit de lege, este un obiectiv spre care trebuie să tindă organele implicate în desfășurarea acestui gen de activitate, asigurând o proporționalitate rezonabilă în acest sens [2, pag. 27].

În cadrul efectuării activității speciale de investigații, este esențial ca statul să respecte obligațiile pozitive și negative care sunt impuse de lege, în virtutea cărora statul prin organele sale reprezentative, au obligația negativă de neadmitere a arbitrarietății față de drepturile și libertățile cetățeanului, iar corelativ acesteia au obligația pozitivă de a crea garanții și mecanisme juridice pentru apărarea dreptului vizat [3, pag. 49]. Din aceste considerente, temeiurile și condițiile de dispunere a măsurilor speciale de investigații, joacă un rol fundamental în stabilirea legalității și proporționalității de desfășuare a activității speciale de investigații.

Temeiurile și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații constituie garantul principiului privind respectarea drepturilor constituționale ale persoanei, indi-

catorul principal al legitimității efectuării măsurilor speciale de investigații, fiind axat anume pe stabilirea în fiecare caz concret a prezenței temeiurilor și condițiilor legale de inițiere, efectuare, prelungire și încetare a măsurilor speciale de investigații [4, pag. 368]. Aplicabilitatea activității speciale de investigație presupune prezența unor numeroase riscuri, astfel temeiurile și condițiile care duc la efectuarea activității speciale de investigație cu utilizarea diferitor măsuri speciale de investigații, este esențială pentru a micșora marja de eroare care ar avea o consecință fatală pentru participații la procesul penal.

Pentru a combate eficient orice tentativă la securitatea statului, activitatea specială de investigație trebuie desfășurată în strictă conformitate cu principiile de drept, respectând astfel drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, iar orice încălcare adusă datorită dispunerii și efectuării măsurilor speciale de investigație să nu depășească limitele stabilite de lege și să fie necesare într-o societate democratică.

Un rol la fel de esențial în cadrul activității speciale de investigații este etapa de autorizare. Aceasta prinde contur datorită subiecților abilitați prin lege, care prin prisma analizei temeiurilor și condițiilor, autorizează acest tip de activitate. Autoritatea care eliberează autorizările pentru efectuarea activității speciale de investigații, trebuie să fie independentă și în privința activității acesteia trebuie să existe fie un control judiciar, fie un control din partea unei autorități independente [5, pag. 194].

Controlul judiciar, perceput în sens larg reprezintă o modalitate excelentă și reușită a protecției drepturilor și libertăților persoanelor din partea statului în cadrul procesului penal. Controlul respectiv constituie practic unica modalitate prin care sunt asigurate garanțiile procesuale la efectuarea măsurilor speciale de investigații. O garanție procesuală nu este suficient să fie doar declarată, aceasta trebuie să fie supusă unor mecanisme funcționale de asigurare și apoi de control, pentru a micșora marja de eroare împotriva tuturor abuzurilor [6].

În urma studiului realizat s-au constat unele colizii în materia reglementării activității speciale de investigații. Astfel, au fost elaborate cîteva propuneri de *lege ferenda*, cu scopul de a îmbunătăți unele aspect privind activitatea specială de investigații, după cum urmează:

a. Încorporarea în textul legii și anume în cadrul art. 19, alin (1) din Legea nr. 59/2012 privind activitatea specială de investigații a următoarei noțiuni:

„Temeiurile de dispunere a măsurilor speciale de investigații, reprezintă ansamblul de realități obiective, în baza cărora se vor putea stabili circumstanțe și informații, care constituie obiectul activității speciale de investigații, precum și totalitatea evenimentelor care sunt periculoase pentru securitatea statului, a ordinii publice și a drepturilor și intereselor legitime ale omului”.

Propunerea respectivă derivă din necesitatea stabilirii într-un mod mai clar și concis a conceptului de temei, și care sunt acele împrejurări care stau la baza dispunerii măsurilor speciale de investigații, precum și de a putea mai ușor elucida diferența dintre temei și condiție. Este de menționat că odată cu reglementarea în textul legii a

definiției de temei privind dispunerea măsurilor speciale de investigații, se garantează o interpretare mai corectă și non-eronată al acestui concept.

b. Introducerea unei noi condiții în textul art. 19, alin (3) din Legea nr 59/2012 privind activitatea specială de investigații, cu conținutul următor:

b) să existe o bănuială rezonabilă că persoana a săvârșit o infracțiune și/sau se pregătește să o comită.

Bănuiala rezonabilă este un standart internațional, acesta fiind o formă de asigurare a garanțiilor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul procedurilor penale. Anume acest standart juridic de apreciere a faptelor, trebuie să se bazeze pe fapte specifice și articulabile, luate împreună cu concluzii raționale, confirmate prin probe obținute pe cale legală.

Concluzionând succinct cele relatate mai sus, menționăm că activitatea specială de investigații în esența sa este o adevărată provocare. Menținerea unui echilibru proporțional între respectarea drepturilor și libertăților fundamentale a persoanelor pe de o parte și asigurarea ordinii și a relațiilor sociale contra atentatelor criminale, este un obiectiv spre care trebuie să tindă orice stat de drept.

Referințe:

1. Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații, modificată prin LP 286 din 05.10.2023, MO452-454/28.11.23, art. 772; în vigoare 01.01.2024, disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140305&lang=ro#;
2. Sîli V., Activitatea specială de investigații și protecția drepturilor și libertăților persoanei: coraport, esența, trăsături, Chișinău, 2022, pag. 27;
3. Cobîșenco I, Fală M. Principiul proporționalității măsurilor speciale de investigații-garanție a dreptului la viață privată.În Revista Națională de Drept,2017, nr. 12, pag. 49;
4. Glavan, B. Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări, Chișinău 2022, pag. 368;
5. Poalelungi Mihai, Sârcu Diana, Grimalschi Lilia, Convenţia Europeană a drepturilor omului: Comentariu asupra hotărârilor Curţii Europene a drep turilor omului versus Republica Moldova: Concluzii şi recomandări. Chișinău, 2017. Pag. 194;
6. Covalciuc I, Controlul și valorificarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal. Curs Universitar. Chișinău, 2022, pag. 15;

Conducător științific
***Igor DOLEA**, dr. hab. în drept, prof. univ.*